

NEKE NEZAMJENJIVAČKE UPOTREBE LIČNIH ZAMJENICA
U SAVREMENOM ENGLJESKOM JEZIKU

UDK 802.0:801.24

Izvorni znanstveni članak. Primitjen 14. 1. 1984.

Kada se govori o anaforičkoj funkciji ličnih zamjenica za treće lice (*he, she, it, they*), obično se isključivo navodi njihova uloga zamjenjivača određenih ili neodređenih imeničkih fraza (sa specifičnom ili generičkom referencom) koje su im prethodile bilo u lingvističkom kontekstu jedne rečenice ili odvojenih rečenica u diskursu. Takav slučaj *zamjene* imeničke fraze kao formalnog segmenta jednog lingvističkog konteksta nalazimo u primjeru 1) dolje

- 1) *The ship's sentry* stared at us agape: *he* didn't know there was a woman aboard. (C)¹

Nasuprot gornjem *eksplicitnom* anaforičkom odnosu između antecedenta imeničke fraze i njegovog pronominalnog anafora, *implicitni* pronominalni anaforički odnos se rijetko navodi kao lingvistička mogućnost ostvarivanja anaforičkog procesa. Implicitni pronominalni anaforički odnos ima isti status kao i eksplicitni iako se antecedent ne može identifikovati kao formalni segment lingvističkog konteksta, nego samo kao značenje koje se izlučuje preko drugih lingvističkih segmenata a koji, važno je istaći, mogu i da prethode i da slijede pronominalni anafor u lingvističkom kontekstu. Za razliku od eksplicitnog pronominalnog odnosa ovaj odnos se ostvaruje preko dvije (*it* i *they*) lične zamjenice, a ne preko četiri, kao eksplicitni anaforički odnos.

Način korištenja postojećih formalnih segmenata lingvističkog konteksta predstavlja osnovni kriterijum za podjelu unutar ovog tipa pronominalnog anaforičkog procesa u lingvističkom kontekstu. Ako se prilikom rekonstrukcije implicitnog antecedenta koristi samo jedan formalni segment kao izvor za derivaciju *značenja* antecedenta, tada se takva vrsta implicitnog anaforičkog odnosa, odnosno njegova rekonstrukcija, može smatrati *linearnom* u odnosu na kontekst. Obratno, kada se rekonstrukcija ne može izvršiti pravolinijski (jedan segment za jedno značenje antecedenta), nego se mora koristiti veći broj ili čak i svi segmenti da bi se kombinovanjem njihovih značenja izlučio antecedent, takvu rekonstrukciju smo nazvali *nelinearnom*.

1.1 Implicitna linearna pronominalna anafora

Ovaj podtip implicitne anafore okuplja primjere u kojima je pronominalna anaforizacija izvršena pomoću pronominalnih oblika *it* i *they*. Oni antecedenti

¹ Primjeri za ilustraciju prikupljeni su iz šest savremenih britanskih romana koji su navedeni u literaturi.

koji su anaforizovani preko oblika *it* i *they* izdvojeni su od antecedentata koji su anaforizovani samo preko oblika *they* u dvije skupine: skupinu I i skupinu II.

1.1.1 Skupina I: antecedenti anaforizovani pomoću oblika *it* i *they*

Unutar skupine I mogu se uočiti dvije podskupine. Prvu podskupinu formiraju primjeri u kojima je linearna rekonstrukcija implicitnog antecedenta »pojačana« u smislu da u lingvističkom kontekstu postoje *dva* formalna segmenta koji su morfološki i semantički tijesno vezani budući da je jedan deriviran iz drugog. Kako je druga od te dvije vezane lekseme imenica, takvu podskupinu nazvali smo *imeničkom*. Druga podskupina okuplja primjere u kojima se linearna rekonstrukcija implicitnog antecedenta vrši samo preko *jednog* formalnog segmenta. Taj segment nije imenica nego glagol, odnosno pridjev i ovu podskupinu nazvali smo *neimeničkom*.

1.1.1.1 Imenički implicitni linearni antecedenti

2. I was *depressed* for some time afterwards. *It* wasn't a tangible sort of *depression*. (R.T.)

2a) I was depressed for some time afterwards./ (My)DEPRESSION/wasn't a tangible sort of depression.

3. He *smiled* for the first time: *it* was a *smile* of self-satisfaction. (R. T.)

3a) He smiled for the first time: / (His)SMILE/ was a smile of self-satisfaction.

4. He was in fact a very *handsome* man: his features were regular, his hair thick and bright, and his teeth, this was rare in Dufton — were white and even. *It* was an obsolete *handsomeness*, a Charles Hawtry-bay-rum, Sweet Adeline kind, sweet and male and wholesome. (R. T.)

4a) He was in fact a very handsome man: his features were regular, his hair thick and bright, and his teeth, this was rare in Dufton — were white and even. / (His) HANDSOMENESS/ was an obsolete handsomeness, a Charles Hawtry-bay-rum, Sweet Adeline kind, sweet and male and wholesome.

Iako bi na prvi pogled neko mogao pomisliti da je u primjerima 2), 3) i 4) antecedent realizovan u izrazima—imeničkim frazama: *a depression*, *a smile* i *a handsomeness*, nemoguće je ove segmente smatrati pravim lingvističkim antecedentima budući da spomenute neodređene imeničke fraze nisu upotrebljene referencijalno nego atributivno.² Atributivno upotrebljene imeničke fraze ne mogu biti anaforizovane ni pronominalno ni nepronominalno. Spomenute imeničke fraze služe samo da se preko njih rekonstruiše implicirani antecedent.

1.1.1.2 Neimenički implicitni linearni antecedent

Za razliku od imeničke podskupine, u kojoj je segment okosnica rekonstrukcije slijedio pronominalni anafor, u neimeničkoj podskupini segment okosnica (glagol ili pridjev) prethode pronominalnom anaforu.

5. I *laughed*. *It* sounded hoarse and strained, and I abandoned it half way. (R. T.)

² Upor. Donellan (1974), 102.

5a) I laughed. / (My) LAUGHTER/ sounded hoarse and strained, and I abandoned it half way.

6. When he *applauded it* was with a self-congratulatory glee. (R. T.)

6a) When he applauded / (His) APPLAUSE/ was with a self-congratulatory glee.

7. *Female* neurosis was the curse of my time. It's particulary infuriating when *they're* so attractive like that. (A. A.).

7a) *Female* neurosis was the curse of my time. It's particulary infuriating when / FEMALE (creatures)/ are so attractive like that.

1.1.2 Skupina II: antecedenti anaforizovani pomoću oblika *they* ili implicitni diskurzivni »they«

Karakteristično je da se antecedent u ovoj skupini rekonstruiše preko imeničkih fraza koje postoje kao formalni segmenti lingvističkog konteksta i koje prethode pronominalnom anaforu. Na prvi pogled sve je to tipično i za eksplicitno rekonstruisane lingvističke antecedente. Postavlja se pitanje šta onda izdvaja diskurzivne anafore od anafora koji eksplicitno anaforizuju lingvističke antecedente?

Razlika između »eksplicitnog lingvističkog anafora *they*« i »implicitnog (diskurzivnog) lingvističkog *they*« jeste u tome što je antecedent »eksplicitnog *they*« imenička fraza u pluralu (morfološki obilježen lingvistički segment teksta) ili koordinirana imenička fraza,³ a u slučaju »implicitnog *they*« pluralnost anaforizacije, ostvarena preko oblika *they*, je rezultat sabiranja relevantnih imeničkih fraza »razbacanih« po diskursu. Zanimljivo je da »razbacani« dijelovi jednog impliciranog antecedenta — tj. imeničke fraze u diskursu iz kojih se derivira antecedent, mogu, ali i ne moraju, biti ravnopravne kao klauzalne konstituente. Ako »razbacani« članovi impliciranog antecedenta predstavljaju upravne riječi imeničkih fraza, tada pronominalni anafor *they* koji anaforizuje takav antecedent možemo smatrati »homogenim diskurzivnim *they*«. Obratno, ako je jedan član »razbacanog« antecedenta bio imenička fraza - upravna riječ, a drugi bio imenička fraza u funkciji premodifikatora, takav antecedent anaforizovan je »nehomogenim diskurzivnim *they*«. Primjeri 8) i 9) dolje ilustruju »homogeni«, odnosno »nehomogeni diskurzivni *they*«.

Homogeni diskurzivni *they*

8. Was there any hope of taking *Helen*₁ off *Ernst*₂? The last time in London she had promised to think about it and for once kissed him on the mouth when he saw *them* 1+2 off at the airport. (O.F.E.)

Nehomogeni diskurzivni *they*

9. *Madame Haudet*₁ then avoided any comment on *her fried's* scheme. *They* 1+2 had left the little gardens and were ascending the hill. (A.A.)

³ Primjer eksplicitnog lingvističkog antecedenta kod kojeg je pluralnost morfološki obilježena:

(i) The House passes *laws*₁ with a certain honesty of intention behind *them*₁. (A.A.)

Primjer eksplicitnog antecedenta kod kojeg je pluralnost sadržana u koordiniranoj imeničkoj frazi:

(ii) At one in the morning *an officer and two policemen*₁ had appeared at the gangway: *they*₁ wanted to search the ship. (C.)

1.2 Implicitna nelinearna pronominalna anafora

Unutar drugog podtipa implicitne lingvističke anafore - nelinearnog podtipa — koji se realizuje isključivo preko oblika *it*, moguće je napraviti podjelu na dvije skupine: skupinu I ili »poredbenu«, skupinu II ili »neporedbenu«.

1.2.1 Skupina I: »poredbena« skupina

U poredbenu skupinu uvršteni su primjeri u kojima je iza pronominalnog anafora *it*, u funkciji subjekta, realizovan glagol BE iza kojeg opet slijedi načinska klauza uvedena veznikom »as if«, odnosno »as though«. Takođe je značajno istaći da se pronominalni anafor u ovoj skupini nikad ne može nalaziti u klauzi koja je sintaksički podređena klauzi, ili nizu klauza, koje impliciraju antecedent. Isto je tako važno i to da je implicirano značenje antecedenta rezultanta svih značenja realizovanih preko pojedinačnih segmenata u određenoj klauzi ili nizu klauza. Budući da rekonstrukcija impliciranog antecedenta ne teče pravolinijski, one relevantne dijelove lingvističkog konteksta koji služe za rekonstrukciju istakli smo kurzivom kao u primjerima 10) i 11) dolje

10. *She leaned back in my arms. I put my face against hers breathing in her scent. It was as if we shared the same lungs.* (R.T.)

11. *After he had dialed five times with no response he left the box. It was as though he had cried aloud five times in the empty street.* (H.F.)

1.2.2 Skupina II: »neporedbena skupina«

Za primjere okupljene u ovoj skupini karakteristično je da pronominalni anafor *it* nije obavezno realizovan u funkciji subjekta kao i to da lingvistički kontekst desno od ovog anafora nije načinska klauza. Međutim, značenje impliciranog anafora i dalje se izlučuje kombinovanjem značenja svih segmenata lingvističkog konteksta koji je prethodio obliku *it*.

12. *It's all wrong to beat a child like that. Unfortunately she is yours and I can do nothing about it.* (L.C.)

13. *Often I've seen him of a morning when he's taking his tub, stripped to the waist. Better than any boxer. But it's all for Gladys.* (A.A.)

Implicitna nelinearna anafora, koja služi da anaforizuje čitav kontekst koji je neposredno prethodio, dakle jedan linearni niz materijalnih segmenata i značenja asociranih sa svakim od njih, razlikuje se od anaforičke mogućnosti koja se ostvaruje »proširenim *it*«⁴ a koja pripada isključivo domenu lingvističke eksplicitne linearne anafore. Primjeri 14) i 15) predstavljaju ilustraciju »proširenog *it*« kod kojeg se utemeljenje u materijalnim segmentima u nizu može provjeriti nepronominalnom supstitucijom, odnosno »presađivanjem« prethodnog lingvističkog konteksta uz nikakve ili minimalne gramatičke »adaptacije«, a što nikako nije bilo moguće sa implicitnim nelinearnim antecedentima. Primjeri 14) i 15) dolje ilustruju »prošireno *it*«.

⁴ Termin »prošireno *it*« stvorili smo na osnovu termina »extended reference« koji upotrebljavaju u sličnom smislu Halliday i Hasanova (1976), 52.

14. *You are Harold's mother. I knew it at once.* (L. C.)

14a) *You are Harold's mother. I knew at once/that you were Harold's mother/.*

15. *I'll put the temperature down for you. Ray showed me how to do it.* (L.C.)

15a) *I'll put the temperature down for you. Ray showed me /how to put temperature down/.*

U zaključku je potrebno istaći da mogućnost ostvarivanja anaforizacije poznate, stare informacije u jeziku preko pronominalnih oblika *it* i *they*, u situaciji kada je značenje antecedenta samo implicirano lingvističkim kontekstom (ali antecedent kao lingvistički segment u stvari ne postoji), potvrđuje da su u pravu oni gramatičari koji lične zamjenice ne tretiraju kao proste zamjenike imenica, odnosno imeničkih fraza desno od antecedenta u lingvističkom kontekstu, nego kao idiosinkratičke lingvističke izraze sa sopstvenom lepezom semantičkih obilježja.⁵

LITERATURA

1. D. Bolinger, *Pronouns and Repeated Nouns*, Bloomington, Indiana University Linguistics Club, 1977.
2. K. Donellan, »Reference and Definite Description«, u Steinberg, D. D., L. A. Jakobovits(eds), *Semantics: An Interdisciplinary Reader in Philosophy Linguistics and Psychology*, Cambridge, Cambridge University Press, 1971, 1974.
3. M. A. K. Halliday, R. Hasan, *Cohesion in English*, London, Longman, 1976.
4. J. Hankamer, I. Sag, »Deep and Surface Anaphora«, *Linguistic Inquiry* 3. 391—492, 1976.
5. J. Lyons, *Semantics*, vol 1 i II, Cambridge, Cambridge University Press, 1977.

Izvor iz kojeg je prikupljen korpus:

1. K. Amis, *One Fat Englishman*, Harmondsworth, Penguin, 1963, 1976. (O.F.E.)
2. J. Braine, *Room at the Top*, Harmondsworth, Penguin, 1957, 1968. (R.T.)
3. G. Greene, *The Comedians*, Harmondsworth, Penguin, 1966, 1974. (C.)
4. G. Greene, *The Human Factor*, Harmondsworth, Penguin, 1978, 1979. (H.F.)
5. A. Wilson, *Anglosaxon Attitudes*, Harmondsworth Penguin, 1956; 1976. (A. A.).
6. A. Wilson, *Late Call*, Harmondsworth, Penguin, 1964; 1976. (L. C.).

* Napomena:

Kada su navedena dva datuma, drugi datum predstavlja datum izdavanja kojim smo se služili.

⁵ Upor. Bolinger (1977), 4.

ON SOME NON-SUBSTITUTIONAL USES OF PERSONAL PRONOUNS IN CONTEMPORARY ENGLISH

Summary

This paper deals with the implicit pronominal anaphora, i. e. the anaphoric process of conveying the old information by means of 3rd person pronouns in English. It is possible to distinguish two subtypes of the implicit pronominal anaphora. The criterion for establishing these subtypes is the number of formal segments in the linguistic context which get involved in the reconstruction of the implicit antecedent in the first subtype is *linear* and it involves just one formal segment of the context (a NP, a verb or an adjective) preceding or following the pronominal anaphor, which can be either *it* or *they*. However, the reconstruction of the implicit in the second, *non-linear* subtype, relies on the combined meanings of whole strings of formal segments and sometimes on the entire linguistic context preceding the anaphoric pronoun *it*.

By establishing the implicit pronominal anaphora as a distinct type, we automatically imply that personal pronouns in English do not serve as mere substitutes for anaphoric NPs but as idiosyncratic linguistic expressions for conveying anaphoric information.